

SECURITATEA FISCALĂ: IDENTIFICAREA SURSELOR DE AMENINȚĂRI**Diana CRICLIVAIA, Inesa BRUMĂ***Catedra Finanțe și Bănci*

The scientific relations of the article could help to develop the concept of tax security in term of internalization of national economies, to improve methods to combat tax evasion and reduce or stop illicit and licit escape of capital.

Organizarea asigurării securității fiscale trebuie să poarte nu pur și simplu un caracter complex, ci să se bazeze și pe o analiză temeinică a consecințelor negative posibile. Totodată, este important să nu fie omise careva aspecte semnificative. Actualmente, sistemul complex al securității fiscale nu este doar un set de mijloace, ci un set de măsuri, care vizează prevenirea pierderii veniturilor bugetare.

În condițiile în care resursele bugetare ale statului moldovenesc sunt limitate, acesta nu-și mai poate permite a arunca banii în vânt și este nevoit, în scopul construirii unui sistem fiabil de protecție a veniturilor sale, să procure numai strictul necesar, suportând, totodată, costuri minime. Deja V.G. Belinski, critic literar rus, a remarcat la timpul său că „a găsi cauza răului este echivalent cu a găsi leacul împotriva lui”; deci, este necesar a cunoaște natura pericolelor posibile.

Pe de altă parte, nu e de prisos a cerceta modalitățile de studiere a acestor pericole. Se poate, de exemplu, cu un strigăt de „Ural!”, să ne aruncăm concomitent peste toate greblele, iar apoi fiecare „cucui de pe frunte” să-l „încleiem” cu modificări noi ale legislației, firewall (barieră de securitate) și VPN (*Virtual Private Network*). Ca urmare, se poate obține, desigur, o protecție sigură, verificată, sub a cărei acoperire organele fiscale și cele cu atribuții fiscale să activeze liniștit, dacă, desigur, după toate acestea le vor mai rămâne fonduri. Se poate învăța și din greșelile altora. Dar, în primul rând, poporul nostru nu este obișnuit să învețe din greșelile altora, și, în al doilea rând, cine va avea îndrăzneala să dea în vileag greșelile sale? Nu ne rămâne decât să cercetăm toate opțiunile posibile, apoi să le selectăm pe cele mai potrivite pentru a fi aplicate în fiecare caz concret. Aici iarăși avem o alternativă: fie să utilizăm banca de date acumulate privind variantele de amenințări deja cunoscute (și în acest caz a nu fi sigur până la capăt că toate opțiunile au fost deja verificate) sau să încercăm a crea un instrument metodologic pentru formarea câmpului de manifestări posibile ale amenințărilor, bazat pe studierea tuturor factorilor de influență, care să permită examinarea chiar și a celor mai puțin probabile variante. De exemplu, în SUA, abia după evenimentele tragice din 11 septembrie 2001 în aeronavele civile a început să fie montate la carlingă uși blindate, în timp ce în Uniunea Sovietică această amenințare a fost anticipată deja la începutul formării aviației civile.

În prezent, sunt cunoscute un șir de modalități privind analiza riscurilor, dar toate metodele disponibile (din păcate, în mare parte străine) oferă doar o evaluare calitativă. Conform acestor metode, evaluarea securității fiscale se efectuează după careva puncte-cheie de control, care reprezintă fie cerințele obligatorii (cerințele legislației în vigoare), fie sunt considerate principalele elemente structurale de securitate a veniturilor bugetare (de exemplu, studierea regulilor de siguranță și administrare fiscală). Aceste puncte de control sunt aplicabile aparatului fiscal din Republica Moldova. La ele se referă:

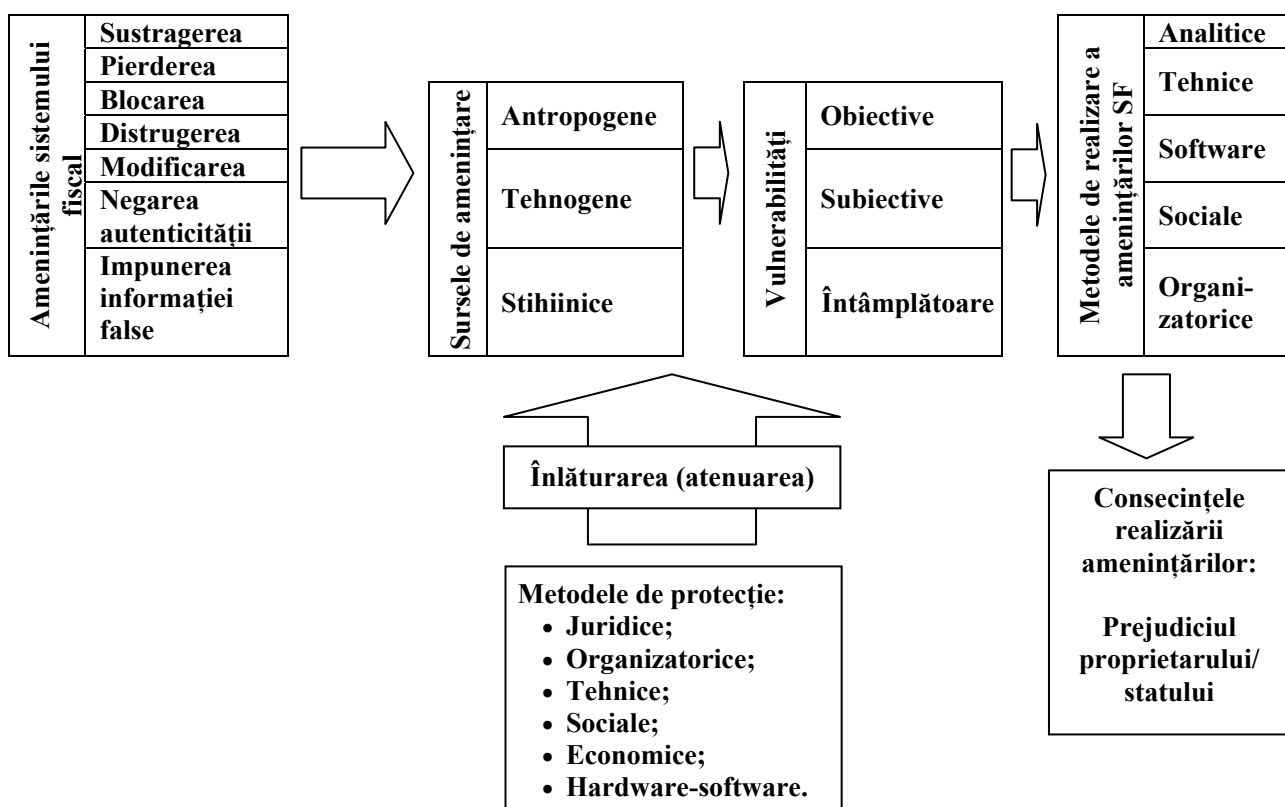
- documentul despre politica instituției cu privire la securitatea fiscală;
- distribuirea responsabilităților privind asigurarea securității fiscale;
- instruirea și pregătirea personalului privind menținerea regimului de securitate fiscală;
- avizarea despre încălcările protecției;
- mijloacele de protecție împotriva încălcărilor legislative;
- protecția documentației organizației;
- protecția datelor;
- controlul conformității cu politica de securitate etc.

Procedura auditului intern al sistemului fiscal include în sine verificarea disponibilității punctelor-cheie enumerate, evaluarea integralității și corectitudinii punerii lor în aplicare, precum și analiza adecvării lor riscurilor existente. O astfel de abordare poate da un răspuns numai la nivelul: „acesta este bun, iar acesta este rău”, iar întrebările „pe cât de bun sau pe cât de rău”, „în ce măsură e critic sau nu” rămân fără răspuns. De aceea, în prezent a apărut necesitatea elaborării unei asemenea metode, care ar expune conducătorilor aparatului fiscal național imaginea completă a situației, confirmând în cifre recomandările specialiștilor responsabili pentru securitatea fiscală în cadrul instituției.

Egoismul guvernează lumea, de aceea activitatea tuturor organizațiilor ce asigură securitatea fiscală este orientată numai spre a nu admite daune bugetului în urma pierderii veniturilor fiscale. Corespunzător, deja se presupune existența schemelor frauduloase, în urma aplicării cărora statul ar putea suferi pierderi la capitolul venituri fiscale și, ca rezultat al gândirii logice, obținem lanțul:

SURSA DE AMENINȚARE – FACTORUL (VULNERABILITATEA) – AMENINȚAREA (ACȚIUNEA) – CONSECINȚELE

Actualmente, amenințarea securității fiscale se identifică, de obicei, fie cu caracterul (tipul, metoda) acțiunii destabilizatoare asupra veniturilor fiscale bugetare, fie cu consecințele (rezultatele) unei astfel de acțiuni. Cu toate acestea, practica demonstrează că asemenea termeni complicați pot avea o sumedenie de interpretări și e posibilă o altă abordare a definiției *amenințarea securității fiscale*, care se bazează pe noțiunea „amenințare”. „Amenințare” este intenția de a provoca daune materiale, fizice etc. intereselor publice sau personale, pericol posibil (S.I. Ojegov. Dicționar explicativ al limbii ruse); cu alte cuvinte, noțiunea de „amenințare” este strâns legată de categoria juridică „prejudiciu” – cheltuielile pe care persoana lezată într-un drept al său le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului încălcat, pierderea sau deteriorarea bunurilor sale (prejudiciu efectiv), precum și beneficiul neobținut prin încălcarea dreptului (venitul ratat) (Codul civil al Republicii Moldova, art.14). Analiza impactului negativ al *amenințărilor* presupune identificarea obligatorie a posibilelor *surse de amenințări, vulnerabilități*, care contribuie la manifestarea lor și a metodelor de realizare. Prin urmare, lanțul schemei crește și este prezentat în Figura 1.

Fig.1. Reprezentarea schematică a modelului de realizare a amenințărilor asupra sistemului fiscal.

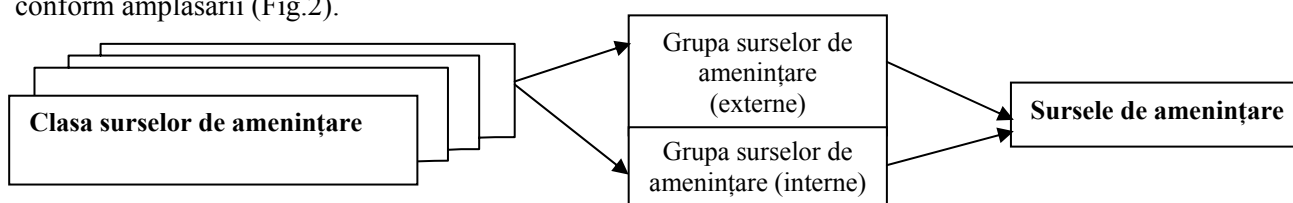
Sursa: elaborat de autori

În cadrul analizei este necesar a ne convinge că toate sursele posibile de amenințări și vulnerabilități sunt identificate și comparate una cu alta, iar toate sursele de amenințări și vulnerabilități (factori) identificate sunt comparate cu metodele de realizare. Totodată, este important a avea posibilitatea, în caz de necesitate, de a introduce, fără a schimba instrumentele metodologice propriu-zise, noi tipuri de surse de amenințări, metode de realizare, vulnerabilități, care vor deveni cunoscute ca rezultat al aprofundării cunoștințelor în acest domeniu.

Amenințările sunt clasificate în funcție de posibilitatea cauzării prejudiciului de către subiectul relațiilor în cazul încălcării scopurilor de securitate. Prejudiciul poate fi cauzat de un oarecare subiect (prin infracțiune, cu vinovăție sau din neglijență), precum și poate fi o consecință a manifestărilor ce nu depind de subiect. Amenințările sunt limitate:

- la asigurarea prelevărilor fiscale:
  - sustragerea (ascunderea) unei părți de venit sau diminuarea bazei impozabile;
  - pierderea (pierderea voluntară/involuntară a documentelor primare/contabile) sau scurgerea informației cu privire la controlul fiscal;
- la asigurarea integrității prelevărilor fiscale:
  - modificarea (denaturarea) informației;
  - negarea autenticității informației;
  - impunerea informației false;
- la asigurarea accesibilității informației cu privire la activitatea contribuabilului:
  - blocarea informației;
  - distrugerea informațiilor și mijloacelor lor de procesare.

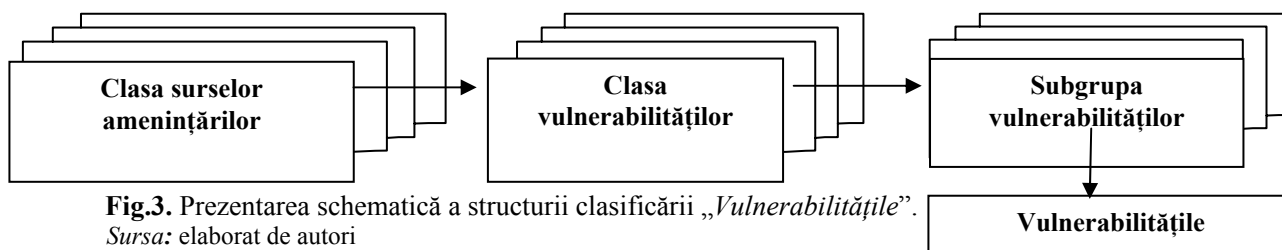
Toate sursele de amenințare pot fi divizate în clase, condiționate de tipul suportului, iar clasele – în grupe conform amplasării (Fig.2).

Fig.2. Prezentarea schematică a structurii clasificării „Sursele de amenințări”.

Sursa: elaborat de autori

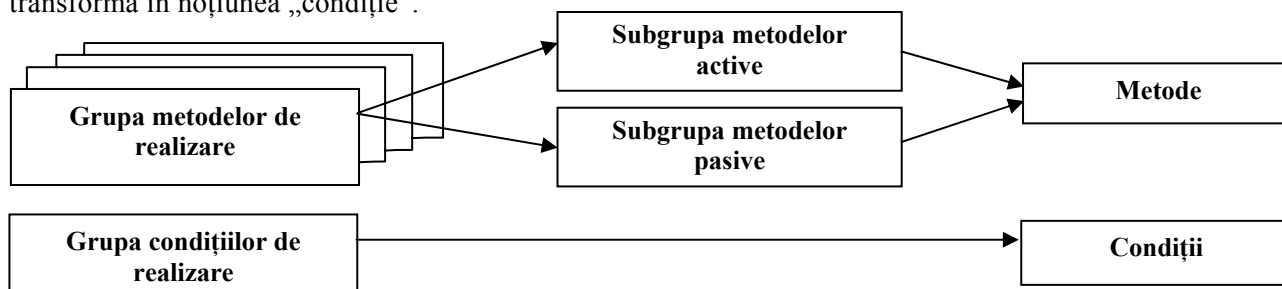
Vulnerabilitățile, de asemenea, pot fi împărțite în clase, în funcție de apartenența lor la sursa vulnerabilităților, iar clasele – în grupe și subgrupe conform manifestărilor (Fig.3).

Fig.3. Prezentarea schematică a structurii clasificării „Vulnerabilitățile”.

Sursa: elaborat de autori

Metodele de realizare pot fi împărțite în grupe conform modalităților de realizare (Fig.4). Totodată, este necesar a se lua în considerație că însăși noțiunea „metodă” este aplicabilă numai atunci când se analizează realizarea amenințărilor prin surse antropogene. Pentru sursele tehnogene și spontane această noțiune se transformă în noțiunea „condiție”.

Fig.4. Prezentarea schematică a structurii clasificării „Metode de realizare”.

Sursa: elaborat de autori

Clasificarea posibilităților de realizare a amenințărilor (atacurilor) reprezintă un ansamblu de variante posibile de acțiuni ale sursei de amenințări prin anumite metode de realizare cu utilizarea vulnerabilităților, care duc la realizarea obiectivelor atacului. Obiectivul atacului poate să nu coincidă cu scopul realizării amenin-

țării și poate fi orientat spre obținerea rezultatului intermediar, necesar pentru a atinge în continuare realizarea amenințării. În cazul unei astfel de nepotriviri, atacul se examinează ca o etapă de pregătire pentru comiterea acțiunilor, orientate la realizarea amenințării, adică ca „pregătirea pentru comiterea” unui act ilegal. Rezultatul atacului sunt consecințele care constituie realizarea amenințării și/sau contribuie la o asemenea realizare.

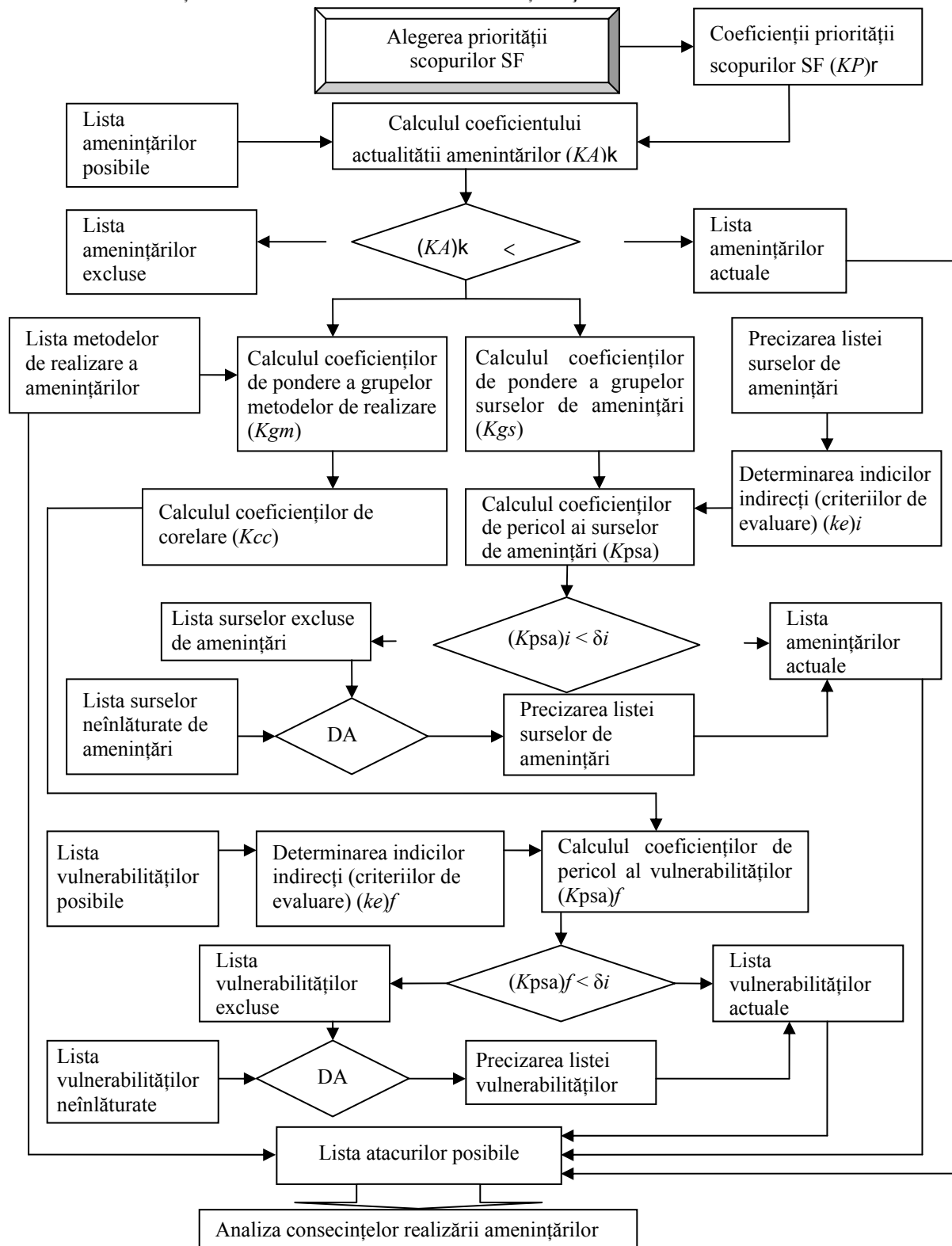

Fig.5. Algoritmul efectuării analizei și evaluării.
Sursa: elaborat de autori

Abordarea propriu-zisă a analizei și evaluarea stării securității fiscale se bazează pe calcularea coeficienților de pondere a pericolului pentru sursele de amenințări și vulnerabilități, comparațiile acestor coeficienți cu criteriul prestabilit și reducerea (excluderea) consecventă a listei complete a surselor posibile de amenințări și vulnerabilități până la minimul actual pentru obiectul respectiv.

Datele inițiale pentru efectuarea evaluării și analizei (Fig.5) sunt abstracte, dar, în opinia noastră, pot viza orientarea corectă a activității aparatului fiscal, prioritățile presupuse ale obiectivelor de securitate, sarcinile soluționate de organele fiscale și cele cu atribuții fiscale etc. Grație acestei abordări, e posibil:

- a stabili prioritățile scopurilor de securitate pentru *subiectul relațiilor*;
- a stabili lista surselor actuale de amenințări;
- a stabili lista vulnerabilităților actuale;
- a evalua interconexiunea amenințărilor, surselor de amenințări și vulnerabilități;
- a stabili lista atacurilor posibile asupra obiectului;
- a descrie consecințele posibile ale realizării amenințărilor.

Rezultatele evaluării și analizei pot fi utilizate la selectarea metodelor optime adecvate de combatere a amenințărilor, precum și la auditul stării reale a securității fiscale a statului în scopul asigurării securității lui.

La stabilirea amenințărilor actuale, prin metoda de expertiză și analiză, se determină obiectele protecției, expuse unei amenințări sau alteia, sursele tipice ale acestor amenințări și vulnerabilitățile care contribuie la realizarea amenințărilor. În baza analizei se întocmește matricea interconexiunii surselor de amenințări și vulnerabilități, din care se determină consecințele posibile ale realizării amenințărilor (atacului) și se calculează coeficientul de pericol al acestor atacuri ca un produs al coeficienților de pericol al amenințărilor și surselor de amenințări corespunzătoare, determinate anterior. Clasificarea propusă poate servi ca bază pentru elaborarea metodicii de evaluare a actualității unei amenințări sau altei, iar după evidențierea celor mai actuale amenințări pot fi luate măsuri de selectare a metodelor și mijloacelor de combatere a lor. După cum a menționat S.Dali, „nu te teme de perfecțiune, n-o vei atinge”. Deci, tot ceea ce s-a spus mai sus este opinia noastră pur subiectivă și nu este un panaceu pentru construirea sistemului de securitate a prelevărilor fiscale la bugetul statului. Cu toate acestea, trebuie să tindem întotdeauna spre perfecțiune și principiul de abordare sistemică a soluționării problemelor de securitate fiscală permite a oferi o serie de măsuri de combatere a amenințărilor la adresa securității fiscale deja în faza de proiectare a sistemului securizat, astfel izbăvind-ne de cheltuieli inutile în viitor.

Bibliografie:

1. Codul civil, Legea Republicii Moldova nr.1107-XV din 24.12.2004 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.34-35/112.
2. Воронцов Б.В. Налоговая безопасность государства и экономических систем // Проблемы современной экономики, 2009, №3(27), с.28-32.
3. Тихонов Д.Н. Основы налоговой безопасности. - Москва: Аналитика-Пресс, 2002.
4. Тимофеева И.Ю. Налоговая безопасность в сфере малого бизнеса: доказательства налоговых правонарушений и механизмы защиты налогоплательщика. – ООО „Издательский дом ФИНАНСЫ и КРЕДИТ”: Бухгалтер и закон, 2009, с.40-42.

Prezentat la 12.10.2010